

Slovesa (verba)

vyjadřují dynamický příznak substancí (děje a stavy)

Dělení sloves:

1. podle toho, co vyjadřují

- a) činnostní
- b) stavová

2. podle významu

- a) plnovýznamová
- b) významově pomocná (způsobová a fázová slovesa)
- c) významově prázdná (pomocná – *být, bývat*)

3. podle morfologického hlediska

- a) slovesa s formou jednoduchou (tvary jednoduché – syntetické)
- b) slovesa s formou složenou (tvary složené – analytické)

tvary ad a), b) se dělí:

- určité (vyjadřují kategorie osoby, času a způsobu)
- neurčité (nevyjadřují kategorie osoby, času a způsobu: infinitiv, příčestí činné a trpné, přechodníky)

Tvoření tvarů:

1. z kmene přítomného: píš-e (podle kmene přítomného dělíme slovesa do 5 tříd)
2. z kmene minulého: psal-l (podle kmene minulého dělíme slovesa do 6 tříd)
3. z kmene infinitivního: psát-t

Slovesné kategorie: osoba, číslo, čas, vid, způsob, slovesný rod

1. kategorie osoby

- vyjadřuje se souborem slovesných koncovek
- vyjadřuje o ději, zda se vztahuje na : mluvčího (1), adresáta (2), někoho, kdo se promluvy neúčastní (3)

2. kategorie čísla

- je spjata s osobou, vyjadřuje se souborem slovesných koncovek
- vyjadřuje singularitu nebo pluralitu původců děje (v aktivu) nebo objektů děje (v pasivu)

3. kategorie času

- časy objektivní (podle vztahu k okamžiku promluvy):
 1. prézent – tvar jednoduchý
 2. futurum – tvar složený (nedok. sl.), tvar jednoduchý = ind. prés. (dok. sl.)
 3. préteritum - tvar složený

- určuje se jen u indikativu (ozn. způsobu)

- časy poměrné (relativní):
 1. současnost
 2. předčasnost
 3. následnost

4. kategorie vidu

- dokonavá a nedokonavá slovesa se liší vztahem k završenosti děje:
 1. dokonavá (perfektivní) – děj byl nebo bude dokončen
 2. nedokonavá (imperfektivní) – k ukončenosti děje se nevyjadřují
- některá ned. slovesa vyjadřují také násobenost (*volává*)
- vidové dvojice: *píše – napíše, koupit - kupovat*
- slovesa jednovidá:
 1. imperfektiva tantum: *musí, žije*
 2. perfektiva tantum: *nadchnout, prospat*
- slovesa obouvidá: *absolvovat, věnovat*